

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ: ФИЛОЗОФСКИ

ИЗВЈЕШТАЈ
о оцјени урађене докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 71. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, број 73/10, 104/11, 84/12 и 108/13) Наставно-научно вијеће Факултета на сједници одржаној 18.12.2014. године именовало је Комисију за процјену урађене докторске дисертације мр Мирослава Ђурића. Назив докторске дисертације је: "Социјално-психолошки аспекти реаговања адолесцената на вршњачко насиље." Именована је комисија у сљедећем саставу:

1. проф. др Срђан Душанић, ванредни професор, ужа научна област Социјална и организацијска психологија, Филозофски факултет у Бањој Луци, председник
2. проф. др Драган Попадић, редовни професор, ужа научна област Социјална психологија, Филозофски факултет у Београду, члан
3. доц. др Сања Радетић- Ловрић, ужа научна област Социјална и организацијска психологија, Филозофски факултет у Бањој Луци, члан

Комисија подноси извјештај о урађеној докторској дисертацији, који слиједи.

Датум и орган који је именовао комисију. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање и назив универзитета и факултета у којој је члан комисије запослен.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСKE ТЕЗЕ

Докторска дисертација мр Мирослава Ђурића садржи 393 странице текста организованог у шест тематских дијелова. У оквиру првог дијела дисертације је послуже апстракт на српском и енглеском језику, представљен теоријско-концептуални увод, с циљем контекстуализовања истраживачког проблема аутора (8-52 стр.). Након тога је објашњен приступ емпијском дијелу истраживања у којем су представљени проблем, задаци, циљеви те метод истраживања који обухвата опис узорка, инструмената, тока испитивања и обраде података (53-87стр). Резултати су представљени преко 51 графикона и 46 табела. У завршној дискусији су интерпретирани добијени резултати, те дате импликације за будућа истраживања (214-248стр), а основни резултати и имликације рада су још једном сумирани у облику закључака (249- 255 стр). Литература која је кориштена садржи релевантне референце домаћих и страних аутора који су салијентни за подручје истраживања насиља у школи. Литература обухвата укупно 166 референци (256- 269 стр). На крају рада се налазе прилози (270- 393). Прилози обухватају упитник који је кориштен те 114 додатних табела проистеклих из обраде података, а који нису табеларно или кроз графиконе представљени у оквиру резултата.

а) Истаћи основне податке о докторској тези: обим, број табела, слике, број цитиране литературе и навести поглавља.

2.УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Имајући у виду да је већина истраживања о насиљу у школи, поготово на нашим просторима, углавном била сконцентраисана око зтаступљености и типова насиља, Мр Мирослав Ђурић у свом раду настоји да одговори на питање која категорија адолесцената, када су свједоци вршњачког насиља, најконструктивније реагује на насиље између адолесцената с обзиром на своју досадашњу улогу у насиљу, пол и узраст, те како пријатељски однос са актерима насиља утиче на конструктивност њиховог реаговања. У контексту ове теме, аутор у уводном дијелу наводи податке и ранија истраживања о питањима: у каквом су односу адолесценција и вршњачко насиље, шта се најчешће подразумева под вршњачким насиљем, који облици вршњачког насиља постоје, каква је заступљеност вршњачког насиља, које улоге адолесценти могу имати у вршњачком насиљу, како адолесценти могу реаговати на вршњачко насиље, како узраст, пол и досадашња улога адолесцената у вршњачком насиљу могу утицати на конструктивност њиховог реаговања на насиље међу својим вршњацима, те како пријатељски однос адолесцената са актерима вршњачког насиља утиче на њихово реаговање на насиље. Поред тога наводи и социјално-психолошке теорије (теорију размјене, теорију социјалних норми и теорију социјалне когниције) и моделе (Шварцов модел личних норми, „релефни“ модел негативних стања, емпатијско-алтруистички модел, Смитов емпатијски модел, петостепени когнитивни модел Латана и Дарлеуа, модел когнитивне обраде социјалних информација Крика и Доца и Хуесманов модел когнитивне обраде социјалне информација) који могу доринијети бољем разумијевању различитог реаговања адолесцената на вршњачко насиље.

Дакле, већина теоријских концепција се не бави или се мало бавила анализирањем и објашњавањем конструктивности реаговања на вршњачко насиље оних који посматрају насиље и нису директно укључени у њега. Конструктивност реаговања младих на насиље је рјеђе била предмет истраживања. Основни допринос овог рада је управо у томе што се фокус помјера са учесталости и облика насиља на начине реаговања (конструктивност реаговања) младих на насиље. Додатни „искорак“ овог рада, како у теоријском, тако и у практичном смислу, представља интересовање за начине реаговања младих који нису директно укључени у насиље. Сматрамо да ће управо ово акцентирање на начине реаговања (конструктивност реаговања) младих на вршњачко насиље допринијети експлицитнијем теоријском сагледавању различитих улога младих у вршњачком насиљу и пружити добру основу за планирање квалитетних превентивних програма усмјерених на спречавање насиља међу дјецом и младима.

Контекст савремених социјализацијских процеса, резултати релевантних истраживања и теоријске концепције и модели су утицали да основни проблем истраживања буде: како се понашају и како реагују адолесценти у ситуацијама вршњачког насиља? Конкретније, истраживање се бави проблемом која категорија адолесцената најконструктивније реагује на вршњачко насиље с обзиром на своју досадашњу улогу у насиљу, узраст, пол, фактор пријатељства са жртвом или насилником, те постоји ли разлика у конструктивности реаговања с обзиром на облик вршњачког насиља.

Да би се дошло до реализације овог проблема у раду су постављени и сљедећи задаци:

1. Испитати заступљеност облика вршњачког насиља;
2. Испитати заступљеност улога у вршњачком насиљу;
3. Испитати која категорија адолесцената, с обзиром на своју досадашњу улогу у насиљу, најконструктивније реагује на вршњачко насиље;
4. Испитати да ли узраст адолесцената утиче на конструктивност њиховог реаговања на вршњачко насиље, те да ли, у просјеку, постоји разлика по овом питању између адолесцената који су до сада имали различите улоге у вршњачком насиљу;
5. Испитати да ли пол адолесцената утиче на конструктивност њиховог реаговања на вршњачко насиље, те да ли, у просјеку, постоји разлика по овом питању између адолесцената који су до сада имали различите улоге у вршњачком насиљу;
6. Испитати да ли фактор пријатељства адолесцената са насилником или жртвом/ама насиља значајно утиче на конструктивност њиховог реаговања на вршњачко насиље, те да ли, у просјеку, постоји разлика по овом питању између адолесцената различитог узраста, пола и адолесцената који су до сада имали различите улоге у вршњачком насиљу;

Ово истраживање има теоријски и практични значај. Теоријски циљ овог истраживања је провјера односа одређених теорија и модела (теорије размјене, теорије социјалних норми, Шварцовог модела личних норми, „релефног“ модела негативних стања, емпатијско-алтруистичког модела, Смитовог емпатијског модела, теорије социјалне когниције, петостепеног когнитивног модела Латана и Дарлеуа, модела когнитивне обраде социјалних информација Крика и Доџа и Хуесмановог модела когнитивне обраде социјалне информација) и конструктивности реаговања адолесцената на вршњачко насиље. Осим тога, циљ овог истраживања је и отварање нових теоријских питања која се односе на конструктивност реаговања адолесцената на насиље међу својим вршњацима, као што су: да ли конструктивност реаговања адолесцената на вршњачко насиље зависи од личног интереса и остваривања одређеног профита, како то објашњава теорија размјене, да ли личне норме адолесцента развијају осјећај моралне обавезе да се помогне другоме, односно да ли је конструктивност реаговања адолесцената на вршњачко насиље у складу са Шварцовим моделом личних норми, да ли ће адолесценти пружити помоћ другоме због алтруизма или егоизма и тд.

Резултати истраживања, у практичном смислу, могу допринијети сузбијању навикавања дјете и младих (али и одраслих) на виктимизацију, повећању пружања социјалне подршке жртвама насиља, вршењу позитивних промјена социјалних ставова адолесцената према насиљу међу својим вршњацима, те стварању квалитетне основе за креирање превентивних програма који имају за циљ спречавање насиља међу младима.

- а) Укратко истаћи разлог због којих су истраживања предузета и циљ истраживања;
- б) На основу прегледа литературе сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан;
- в) Навести допринос тезе у рјешавању изучаване проблематике;
- г) У прегледу литературе треба водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Спроведено је истраживање квантитативног типа и то у двије фазе. У првој, припремној фази примијењени су упитници на узорку од 105 адолесцената узраста 13-18 година. Провјера примјене наведених мјерних инструмената није показала потребу за адаптацијом инструмената. Након тога је извршена друга фаза истраживања с циљем прикупљања података потребних за израду докторске дисертације. Од испитаних адолесцената узраста од 13 до 18 година, њих 1719 је у потпуности и исправно попунило упитнички материјал. Истраживање је спроведено у периоду од марта до маја 2013. године у сљедећих пет основних и осам средњих школа на подручју Републике Српске: Основна школа „Петар Кочић“ у Приједору, Основна школа „Милош Црњански“ у Бањој Луци, Основна школа „Бранко Радичевић“ у Бањој Луци, Основна школа „Доситеј Обрадовић“ у Сухом Пољу – Бијељина, Основна школа „Иво Андрић“ у Бањој Луци, Електротехничка школа у Бањој Луци, Средњошколски центар „28. јуни“ у Источном Сарајеву, Технолошка школа у Бањој Луци, Угоститељска школа у Добоју, Медицинска школа у Бањој Луци, Средња техничка и средња струковна школа у Требињу, Угоститељско-трговинско-туристичка школа у Бањој Луци и Економска школа у Добоју.

У примјењеном упитнику поред социодемографских података су коришћени сљедећи мјерни инструменти: Упитник за одређивање улоге у насиљу и Инвентар хипотетичких ситуација насиља међу адолесцентима – 5 /ИХСНА-5. Основу за израду Упитника за одређивање улоге у насиљу представљао је упитник који је израдио Попадић и који је коришћен у пројекту „Школа без насиља“ у Србији. Упитник за одређивање улоге у насиљу се састоји од двије субскеале. У првој субскали наведено је десет, а у другој од девет ајтема, тј. специфичних ситуација вршњачког насиља. Све скале у Упитнику су тростепене, Ликертовог типа. Поузданост прве субскеале је износила .77, а друге.82. Инвентар хипотетичких ситуација насиља међу адолесцентима – 5 (ИХСНА-5) је конструисан за ово истраживање. ИХСНА-5 се састоји од пет вињета у којима су описане хипотетичке ситуације насиља међу адолесцентима. У хипотетичким ситуацијама, које су конструисане за ово истраживање, заступљено је пет насилних ситуација које обухватају различите облике физичког, психичког/емоционалног, социјалног и електронског насиља (појединачни физички напад, групна туча, социјално искључивање, изнуда/пријетња и оговарање преко „фацебоок-а“). У свим вињетама је вариран фактор пријатељства, тако да укупно има четрнаест хипотетичких ситуација. За сваку ситуацију је предвиђена петостепена скала Ликертовог типа, која се састоји од седам до девет ајтема. Свака тврдња се односи на један од могућих начина реаговања на насиље међу адолесцентима. У зависности од степена слагања са понуђеном тврдњом, испитаници су имали задатак да означе један од понуђених степени вјероватноће поступања (реаговања) на вршњачко насиље, при чему број 1 означава сигурно не бих тако поступио/ла, број 2 – вјероватно не бих тако поступио/ла, број 3 – не знам/нисам сигуран/на, 4 – вјероватно бих тако поступио/ла и 5 – сигурно бих тако поступио/ла. Аутор је аргументовано изложио оправданост кориштења вињета у истраживању, наводећи научне радове у којима је потврђена њихова сврсисходност.

За провјеру претпоставки за примјену статистичких поступака коришћени су: Колмогоров-Смирнов тест, Маучлуов тест и Бохов М тест. Психометријска провјера скала конструисаних за ово истраживање вршена је израчунавањем Цронбач алфа коефицијента и примјеном факторске анализе. Тестирање хипотеза истраживања вршено је израчунавањем дескриптивне статистике, мултиваријатне анализе варијансе, општег линеарног модела (ГЛМ), пост хок Бонферони теста, т-теста, теста предзнака, хи-квадрата, Крускал-Валис теста и Ман-Витнијевог У теста.

Кориштене методе су усклађене са планираним у нацрту истраживања. Током рада није дошло до измјене планираног метода. Аутор је извршио све неопходне статистичке операције да би се дошло до тражених резултата и остварења планираних задатака

истраживања.

Аутор рада, мр Мирослав Ђурић је јасно представио резултате, у оном мјери у којој је то било могуће. Наиме, због велике категоријалности испитиваних варијабли, рад је резултирао са великим бројем добијених налаза које није било лако систематизовати на прегледан начин. Из тог разлога дио изворних резултата је представљен у поглављу "резултати", а преостали дио у поглављу "прилози". Сматрамо да је у описаним околностима кандидат максимално прегледно и јасно изложио своје резултате.

- а) објаснити материјал који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзир за избор материјала;
- б) дати кратак увид у примјењени метод рада при чему је важно оцјенити сљедеће:
- в) да ли су примјењене методе адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетским нивоима;
- г) да ли је дошло до промјене у односу на план истраживања који је дат приликом пријаве докторске тезе, ако јесте зашто;
- д) да ли испитивани параметри дају довољно елемената или је требало испитивати још неке, за поуздано истраживање;
- е) да ли је статистичка обрада података адекватна;
- ж) да ли су добивени резултати јасно приказани;

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

У дисертацији мр Мирослава Ђурића се дошло до великог броја веома занимљивих и значајних резултата. Наводимо најзначајније:

1. Више од двије трећине адолесцената (68.4%) је, у задња три мјесеца, бар једном претрпјело неки специфични облик вршњачког насиља, а скоро сваки пети адолесцент (19.9%) је жртва злостављања својих вршњака. Мање од половине адолесцената (44.7%) је, у задња три мјесеца, бар једном извршило неки специфични облик вршњачког насиља, а скоро сваки десети адолесцент (9.6%) је вршио злостављање својих вршњака.
2. Најзаступљенији специфични облици вршњачког насиља су: називање погрдним именима, исмијавање, вријеђање, затим, причање лажи о жртви, одвраћање вршњака од жртве и тд, а најмање су заступљени: ударање, туча, шутирање, гурање, гађање, затварање или закључавање у просторију, присиљавање вршњака да чини оно што не жели, отимање новца и других ствари, слање пријетећих или увредљивих порука СМС-ом, мејлом или преко друштвених мрежа итд.
3. Према начину вршења насиља међу адолесцентима је најзаступљеније вербално, потом физичко, а најмање је заступљено електронско насиље, а према посљедици насиља најраспрострањеније је психолошко насиље, затим социјално, потом физичко, а најмање је заступљено сексуално насиље.
4. Изјашњавање адолесцената о заступљености појединих облика вршњачког насиља зависи од тога да ли о насиљу извјештавају у својству онога ко трпи или онога ко врши насиље: заступљеност вршњачког насиља је већа уколико адолесценти извјештавају у својству властитог трпљења, него у својству властитог вршења насиља.
5. У различитим облицима вршњачког насиља је присутна различита заступљеност улога адолесцената у вршњачком насиљу. У психолошком насиљу су највише заступљени адолесценти који су истовремено насилници и жртве насиља својих вршњака, а у осталим облицима насиља адолесценти који нису укључени у насиље. Уопште у вршњачком насиљу, највећи број адолесцената узраста 13-18 година није директно укључен у насиље.
6. Међу насилницима су, у свим облицима вршњачког насиља и вршњачком насиљу уопште, бројнији адолесценти мушког пола, а међу жртвама и адолесцентима који нису укључени у насиље - адолесценти женског пола. Међу адолесцентима који су истовремено жртве и насилници у електронском и социјалном вршњачком насиљу су бројнији адолесценти женског пола, а у вербалном, психолошком, сексуалном и физичком – адолесценти мушког пола. Међу адолесцентима оба пола су највише заступљени они адолесценти који нису директно укључени у насиље, а најмање су заступљени насилници. На другом мјесту по заступљености, међу адолесцентима женског пола су жртве вршњачког насиља, а на трећем

адолесценти који су истовремено и жртве насиља и насилници. На другом мјесту по заступљености међу адолесцентима мушког пола су адолесценти који су истовремено и жртве насиља и насилници, а на трећем жртве насиља. Уопште у вршњачком насиљу, међу адолесцентима узраста 13-18 година су најзаступљенији адолесценти женског пола који нису директно укључени у насиље, а најмање су заступљени насилни адолесценти женског пола.

7. Међу насилницима електронског, вербалног, психолошког и физичког насиља (као начина вршења насиља) су највише заступљени адолесценти узраста 17-18 година, а социјалног и сексуалног насиља – адолесценти узраста 13-14 година. Међу жртвама електронског, вербалног, психолошког, сексуалног и физичког насиља су највише заступљени адолесценти узраста 13-14 година, а социјалног - адолесценти узраста 17-18 година. Међу адолесцентима који су истовремено жртве насиља и насилници су, у свим облицима вршњачког насиља, највише заступљени адолесценти узраста 17-18 година. Међу адолесцентима који нису укључени у електронско, сексуално и физичко насиље су највише заступљени адолесценти узраста 17-18 година, а који нису укључени у вербално, социјално и психолошко насиље најзаступљенији су адолесценти узраста 15-16 година. Међу адолесцентима узраста 13-14 година су најбројније жртве насиља, а затим адолесценти који нису директно укључени у насиље. У знатно мањем броју су заступљени адолесценти који су истовремено насилници и жртве насиља, а најмањи удио чине насилни адолесценти. Међу адолесцентима узраста 15-16 година и узраста 17-18 година су најбројнији адолесценти који нису директно укључени у вршњачко насиље, а затим адолесценти који су жртве насиља. Уопште, у вршњачком насиљу међу адолесцентима узраста 13-18 година, су најзаступљенији адолесценти узраста 15-16 година који нису директно укључени у насиље, а најмање су заступљени насилни адолесценти узраста 13-14 година.

8. Међу адолесцентима женског пола узраста 13-14 година је више од половине жртава. Потом слиједе адолесценти који нису укључени у вршњачко насиље. Адолесценти из категорије „жртве/насилници“ су заступљени у знатно мањој мјери, а најмањи удио чине насилници. Међу женским адолесцентима узраста 15-16 година и 17-18 година су најбројнији адолесценти који нису директно укључени у насиље, а затим слиједе жртве. Међу адолесцентима мушког пола, у свакој узрасној категорији, највише је оних који нису директно укључени у насиље. Потом слиједе адолесценти из категорије „жртве/насилници“. У мањем броју су заступљене жртве насиља, а најмање насилници. Међу мушким жртвама вршњачког насиља и мушким насилницима су најзаступљенији адолесценти узраста 13-14 година, а најмање су заступљени адолесценти узраста 15-16 година. Међу адолесцентима мушког пола који нису директно укључени у насиље су најбројнији адолесценти узраста 15-16 година, а најмање су заступљени адолесценти узраста 17-18 година. Међу жртвама вршњачког насиља женског пола и међу адолесцентима мушког пола који су истовремено жртве насиља и насилници најбројнији су адолесценти узраста 17-18 година, а најмање су заступљени адолесценти узраста 15-16 година. Уопште у вршњачком насиљу, међу адолесцентима су најзаступљенији адолесценти женског пола, узраста 17-18 година који нису директно укључени у насиље, а најмање су заступљени насилни адолесценти женског пола, узраста 13-14 година.

9. Конструктивност реаговања адолесцената на вршњачко насиље зависи од врсте (облика) вршњачког насиља. Адолесценти најконструктивније реагују на социјално искључивање, а најнижи ниво конструктивности испољавају у ситуацијама групне туче и оговарања преко „фацебоок-а“.

10. Досадашња улога у вршњачком насиљу адолесцената утиче на конструктивност њиховог реаговања на насиље међу својим вршњацима. На вршњачко насиље конструктивније реагују жртве насиља и адолесценти који нису укључени у вршњачко насиље него насилници или адолесценти који су истовремено насилници и жртве насиља својих вршњака. Између жртава насиља и адолесцената који нису укључени у вршњачко насиље не постоји разлика у конструктивности њиховог реаговања на насиље, уз напомену да је, у појединим облицима вршњачког насиља (групне туче, изнуде/пријетње и оговарања преко „фацебоок-а“), код жртава насиља израженији Фактор конструктивног реаговања на вршњачко насиље него код адолесцената који нису укључени у насиље. Не постоји разлика

у конструктивности реаговања насилника и адолесцената из категорије „жртве/насилници“ на вршњачко насиље, али, мора се напоменути да је, у случају групне туче, Фактор конструктивног реаговања адолесцената на вршњачко насиље израженији код адолесцената из категорије „жртве/насилници“ него код насилника.

11. Узраст адолесцената утиче на конструктивност њиховог реаговања на насиље међу својим вршњацима. Адолесценти узраста 13-14 година конструктивније реагују на вршњачко насиље него старији адолесценти. Између адолесцената узраста 15-16 и 17-18 година не постоји разлика у конструктивности реаговања на вршњачко насиље.

12. Пол адолесцената утиче на конструктивност њиховог реаговања на вршњачко насиље. Адолесценти женског пола, у просјеку, конструктивније реагују на насиље међу својим вршњацима него адолесценти мушког пола, без обзира на то да ли су у бољим пријатељским односима са насилником, са жртвом насиља или су у једнаким пријатељским односима са оба актера насиља.

13. Адолесценти женског пола, узраста 13-14 година, конструктивније реагују на појединачни физички напад и социјално искључивање, него остали адолесценти. У осталим ситуацијама вршњачког насиља није утврђено постојање статистички значајне разлике у конструктивности реаговања на насиље између адолесцената различитог пола и узраста.

14. Адолесценти узраста 13-14 година који су жртве насиља, у просјеку, конструктивније реагују на насиље међу својим вршњацима него адолесценти из осталих категорија формираних на основу њиховог узраста и досадашње улоге у насиљу.

15. Конструктивност реаговања на вршњачко насиље адолесцената различитог пола и улоге у насиљу зависи од облика вршњачког насиља. Жртве женског пола испољавају највиши ниво конструктивности реаговања на социјално искључивање. Највиши ниво конструктивности реаговања на оговарање преко „фацебоок-а“ испољавају жртве оба пола, те адолесценти женског пола који нису укључени у насиље. У ситуацији појединачног физичког напада Фактор конструктивног реаговања адолесцената на вршњачко насиље је најизраженији код адолесцената женског пола који нису укључени у вршњачко насиље, а у ситуацији групне туче овај Фактор је најизраженији код жртава вршњачког насиља без обзира на њихов пол и код адолесцената женског пола који нису директно укључени у вршњачко насиље. У случају изнуде/пријетње Фактор конструктивног реаговања адолесцената на вршњачко насиље је најизраженији код женских жртава. Уопште, у већини ситуација вршњачког насиља највиши ниво конструктивног реаговања испољавају жртве насиља женског пола и адолесценти женског пола који нису укључени у вршњачко насиље.

16. Пријатељство адолесцената са актерима насиља утиче на конструктивност њиховог реаговања на вршњачко насиље. Адолесценти ће највиши ниво конструктивног реаговања на вршњачко насиље испољити уколико су у бољим пријатељским односима са жртвом насиља него са насилником, нижи ниво конструктивности ће испољити у ситуацији једнаких пријатељских односа са актерима насиља, а најнижи ниво конструктивности би испољили у ситуацији бољих пријатељских односа са насилником.

17. Без обзира на то да ли су у бољим пријатељским односима са насилником, са жртвом насиља или су у једнаким пријатељским односима са оба актера насиља, жртве насиља и адолесценти који нису укључени у вршњачко насиље би конструктивније реаговали на појединачни физички напад, групну тучу и оговарање преко „фацебоок-а“, него насилници или адолесценти који су истовремено насилници и жртве насиља својих вршњака.

18. Фактор конструктивног реаговања на групну тучу код адолесцената женског пола, без обзира на узраст и варијанту пријатељског односа са актерима насиља је израженији него код адолесцената мушког пола узраста 15-16 или 17-18 година.

19. Жртве узраста 13-14 година конструктивније реагују на оговарање преко „фацебоок-а“ него остале категорије адолесцената формиране на основу узраста и досадашње улоге у насиљу, без обзира на то да ли су у бољим пријатељским односима са насилником, са жртвом насиља или су у једнаким пријатељским односима са оба актера насиља.

20. Код адолесцената узраста 13-14 година, у свим варијантама пријатељских односа са актерима вршњачког насиља, Фактор конструктивног реаговања адолесцената на оговарање преко „фацебоок-а“ је израженији него код старијих адолесцената.

21. Између адолесцената који су насилници и адолесцената који су истовремено и жртве и

насилници, ни у једној варијанти њиховог пријатељског односа са актерима насиља, не постоји статистички значајна разлика по питању конструктивности њиховог реаговања на вршњачко насиље, уз напомену да је у Фактор конструктивног реаговања наоговарање преко „фацебоок-а“, у варијанти бољег пријатељског односа са жртвом насиља, израженији код адолесцената који су истовремено жртве насиља и насилници него код насилника.

23. Наше истраживање је потврдило одређене поставке више теорија и модела (теорија размјене, теорија социјалних норми, Счвартзов модел личних норми, „рељефни“ модел негативних стања, емпатијско-алтруистички модел, Смитхов емпатијски модел, теорија социјалне когниције, петостепени когнитивни модел Латанеа и Дарлеуа, модел когнитивне обраде социјалних информација Црицка и Додгеа и Хуесманнов модел когнитивне обраде социјалне информација). Резултати нашег истраживања су у складу са резултатима бројних других истраживања и шватањима релевантних стручњака који се баве проучавањем вршњачког насиља, а могу бити од користи при креирању превентивних програма који би имали за циљ спрјечавање вршњачког насиља.

24. Ова дисертација није дала све одговоре на питања која се односе на конструктивност реаговања адолесцената на насиље међу својим вршњацима. Без обзира на то, утисак је да је она остварила очекивани циљ и да је дала одговоре на она питања на која је, с обзиром на предмет и циљеве истраживања, требала да одговори. Стога вјерујемо да ова дисертација доприноси научном и стручном сагледавању питања конструктивности реаговања адолесцената на вршњачко насиље.

Напомињемо да су сви резултати веома исцрпно и коректно интерпретирани уз константно повезивање са резултатима других истраживања те раније представљеним теоријским моделима. Најважнији допринос је свакако увид у детаљнију интеракцију између учесника насиља, поготово реаговања адолесцената који су посматрачи. Ови резултати су искорак не само на нивоу домаће научне јавности већ и свјетске.

- а) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;
- б) Оцијенити да ли су добивени резултати правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао довољно критичности;
- в) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдити или назирати.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Докторска дисертација мр Мирослава Ђурића "Социјално-психолошки аспекти реаговања адолесцената на вршњачко насиље" у потпуности је урађена у складу са пријавом ове теме те стандардима које подразумева израда дисертације. Ова дисертација представља озбиљан и вриједан допринос психолошкој науци, поготово из области социјалне психологије у оквиру које се најчешће изучава насиље. То је самостално научно дјело о специфичностима адолесцентског насиља, са акцентом на реаговање адолесцената у таквим ситуацијама. Аутор је успјешно извршио анализу облика реаговања адолесцената на разне врсте насиља с обзиром на пол, узраст, улогу у насиље те (не)пријатељски однос са актерима насиља. У дисертацији је дошло до изражаја знање аутора о овој теми, али и способности и вјештине анализе, интерпретације података, критичко мишљење те академско изражавање. Аутор је показао и зрелост за спровођење методолошки сложених истраживања те вршење напредних статистичких анализа. Докторска дисертација је писана темељно, логично и структурисано, језиком који је дорастао овом нивоу научног рада.

На основу свега реченог, Комисија сматра да докторска дисертација мр. Мирослава Ђурића "Социјално-психолошки аспекти реаговања адолесцената на вршњачко насиље", испуњава све услове који се овој врсти радова постављају и предлаже надлежним органима Факултета и Универзитета да прихвати и одбори њену одбрану пред истом Комисијом која је оцјењивала завршну дисертацију.

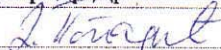
- а) Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
- б) Ако је приједлог негативан, треба дати опширније образложење и документовано указати на учињене пропусте, односно недостатке написане докторске тезе.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Срђан Душанић

2. Проф. др Драган Поподић

3. Доц. др Сања Радетић Ловрић

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлог због којих не жели да потпише извјештај.